

gische tijdvakken weergegeven en ziet men in de vitrines, ook weer in stratigrafische volgorde, de mooiste fossielen uit alle delen van de wereld, die we in onze collecties konden vinden.

Ook de zaal mineralogie is aanzienlijk opgeknapt. We zitten hier nog steeds met de moeilijkheid, dat de onderkasten van de vitrines als magazijnruimte dienst doen, zodat het onmogelijk is een gedeelte van het - naar onze mening te grote - aantal vitrines te verwijderen of de vitrines anders te rangschikken. Er is echter heel wat te zien op het gebied van ruwe en geslepen mineralen. Verleden jaar kregen we van de heren Bodes en Bode bv. een bijzonder mooie collectie edelstenen in bruikleen, die hier tentoongesteld is. Ook is er een zeer belangrijke collectie meteorieten te zien.

De zaaltjes Algemene Geologie en Vulkanologie verkeren nog steeds in een vrij droeve staat. Gedeeltelijk moet dit geweten worden aan ruimtegebrek en gedeeltelijk aan het feit, dat de Rijksgebouwendienst al enige jaren beloofd heeft de muren te schilderen en dit nog steeds niet gedaan heeft. En, voordat alles geschilderd is, voelen we er niet voor om daar veel tijd aan te besteden en de zaak nieuw in te richten. Overigens is er ook nu voor de belangstellende nog heel wat te zien.

Mocht U dus eens in de buurt van Leiden komen, vergeet dan ons museum niet. Het adres is: Van der Werffpark 1 en het is op werkdagen open van 10-12 uur en van 2-4 uur en op zon- en feestdagen van 2-4 uur. Indien dit tijdig wordt aangevraagd, zal het voor groepen meestal ook wel mogelijk zijn om het museum op andere tijden te bezoeken.

G. Kortenbout van der Sluijs.

MERKWAARDIGE DIORIETEN

door

L. B. B O S.

Met merkwaardige diorieten bedoelt schr. dezes dié diorieten, welke door hun eigenaardige structuur en/of door de anders gekleurde plagioklaas van het gewone dioriet-type afwijken.

De door Van der Lijn beschreven grano-dioriet en de syeno-dioriet laat ik als overgangsvormen buiten beschouwing.

In publicatie no. 11 geeft Van der Lijn een korte beschrijving van de merkwaardige dioriet van Urk, met zijn mantels van veldspaat om kernen van hoornblende, terwijl Van Bastelaere in no. 1 van Grondboor en Hamer een artikel heeft gewijd aan de kwartsdioriet van Wolfheze, eveneens met hoornblendekernen en met enkele rose tot rood gekleurde plagioklaas. Evenwijdig gerichte, suikerkorrelige kwartslenzen wijzen op een beginnende paralleltextuur.

Als derde merkwaardige dioriet noem ik de kogeldioriet uit de omgeving van Eext, die wegens zijn grote zeldzaamheid eigenlijk de ereplaats dient in te nemen. Ook hier weer een afwijkende kleur (rose) in de kern der "kogels".

Een tocht van schr. naar een oud ontginningsveld te Opende (Gr.) op 26 maart j.l. leverde eveneens een merkwaardige dioriet op, echter geheel verschillend van de drie genoemde variëteiten.

De bijzondere vorming komt op een gepolijst vlak en gezien onder een 12-malige vergroting prachtig te voorschijn (zie bijgaande tekening). Ook de vuilgroene, tamelijk fijnkorrelige verweringskorst laat de eigenaardige vormen zien, hoewel natuurlijk minder scherp en fraai. De verdiept liggende, verweerde veldspaat is niet wit-gebleekt, doch bruingeel. De oorspronkelijke kleur blijkt uit een voldoende diepe polijsting en op een verse breuk: dan is de plagioklaas min of meer paars of rose.

Beschouwen we een gepolijst vlak onder de 12x loupe, dan zien we, dat de grillige vormen in een paars-rose veldspaatgrondmassa. In tegenstelling met de dioriet van Urk bestaan deze vormen uit een plag.kern omgeven door een scherp begrensde ring van hoornblende. Waar de polijsting minder diep is gegaan, kunnen we aan de kleurverandering zien, dat de vertering der veldspaat binnen de hoornblende-mantel van binnen naar buiten heeft plaats gehad.

Plagioklazen zijn kalknatronveldspaten. Hiertoe behoren de volgende leden, met overgangen tot elkaar: albiet, oligoklaas, andesien, labrador, bytowniet, anorthiet. Albiet(ab) is natronveldspaat; anorthiet(an) is kalk-veldspaat. Omdat in de gesteenten meest mengsels van deze beide typen voorkomen, noemt men ze mengveldspaten. Volgens Rinne is de verhouding van ab en an in de genoemde leden de volgende:

Albiet: ab 100; an 0; s.g. 2,62.

Oligoklaas: ab 75; an 25; s.g. 2,65.

Andesien: ab 50; an 50; s.g. 2,67.

Labrador: ab 40; an 60; s.g. 2,70.

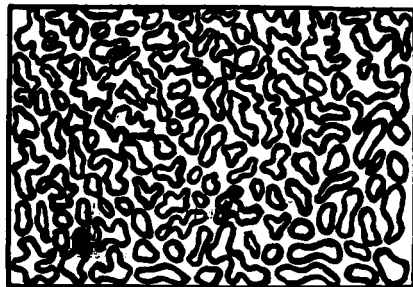
Bytowniet: ab 25; an 75; s.g. 2,73.

Anorthiet: ab 0; an 100; s.g. 2,76.

In de richting van de kern wordt het plag. kristal steeds an-rijker, en als gevolg van het hoger smeltpunt van het an-rijkere mengsel en als gevolg van het toenemend soortelijk gewicht.

Omdat de vatbaarheid voor vertering toeneemt met het an-gehalte wordt het verklaarbaar, dat de groei van een plag.kristal veelal in afwisselende zones plaats heeft en dat zijn vertering van binnen naar buiten voortschrijdt.

Uit de besproken voorbeelden blijkt, dat er in de dioriet-familie zeer uiteenlopende typen voorkomen. Een meer dan oppervlakkige beschouwing van onze dioriet-zwerfstenen verdient dan ook alle aanbeveling.

Bergum, april 1957.